

Vladimir Stipetić*

ANGUS MADDISON

Godine 2010., 24. travnja – u 83. godini – umro je A. Maddison, značajniji makroekonomski povjesničar 20. stoljeća. Zasnovaio je novu disciplinu – *makroekonomsku ekonomsku povijest* – koja je ubrzo stekla stotine pristaša i korisnika. U svom je znanstvenom djelu bio zaljubljenik u brojke (sam je sebe nazivao *chiffrophile*), slijedeći napor S. Kuznetsa (koji je uoči II. svjetskog rata izradio vremenske serije o bruto domaćem proizvodu USA za razdoblje 1870. – 1940.), on je, sa stotinama suradnika iz čitavoga svijeta stvarao vremenske serije o gospodarskom rastu gotovo svih zemalja u svijetu; uspoređivao ih s dinamikom svjetskoga izvoza, zaposlenosti (uključujući količinu rada, koju su godišnje odrađivali zaposleni), uloženoga kapitala i drugih relevantnih makroekonomskih veličina. Knjige, koje je izdavao nakon svoje pedesete godine, sintetizirale su ne samo njegove studije, već i one stotina njegovih suradnika na istome poslu. One su omogućile ekonomskoj misli usporednu analizu performanci svake ekonomske zajednice – a to je olakšalo mjerenje (ne)uspješnosti pojedinih ekonomskih politika.

Započeo je svoj rad na makroekonomskoj povijesti studijom o gospodarskom razvitku zapadne Europe, da bi godine 1989. objavio u izdanju OECD u Parizu knjigu *World Economy in the 20th Century*, koja je pokrivala razdoblje od godine 1900. do 1987. U knjizi iz godine 1995. *Monitoring the World Economy 1820 – 1992* iznio je podatke o stanovništvu, o bruto domaćem proizvodu i o BDP-u po stanovniku, izvozu, zaposlenosti i drugom za 56 zemalja u stalnim cijenama (u kupovnoj snazi USD – računanih po složenoj metodi Geary-Khamisa). U toj je knjizi svoja istraživanja proširio na čitav svijet od godine 1820. naovamo (koja je, piše, „kronometrična konvencija, a ne granica ekonomskih epoha“). Treća knjiga o toj temi izašla je opet u izdanju OECD godine 2001. pod naslovom *L'économie mondiale – une perspective millénaire*, u njoj je otišao sa svojim procjenama BDP i BDP po stanovniku unatrag - sve do godine 1500. Dvije godine potom, opet u izdanju OECD, izdaje *The World Economy: Historical Statistics*, knjigu u kojoj je proširio krug zemalja za koje daje podatke sve do godine 1500. Godine 2007. iz-

* V. Stipetić, akademik, profesor emeritus Ekonomskog fakulteta u Zagrebu.

dao je svoje *Eseje na temu makroekonomske povijesti* u omašnoj knjizi *Contours of the World Economy, 1 – 2030 AD*, u izdanju Oxford University Pressa, tu daje obrisе gospodarskoga razvitka u protekla dva tisućljeća svjetske povijesti.

Te su knjige izazvale iznimnu pozornost: u mnogobrojnim studijama, koje izdaje englesko Društvo za ekonomsku povijest (a tiska ih ili Cambridge University Press ili Macmillan) izašlo je gotovo stotinu naslova, a velika većina tih knjiga koristi se Maddisonovim nalazima kao okvirom analize. Javlјaju se, dakako, i kritički glasovi, koji ističu da su brojke koje daje Maddison, pouzdane za razdoblje od godine 1820., ali one za ranija razdoblja nisu dovoljno precizne da bi se njima moglo pouzdano koristiti¹.

Za nas je posebno značajno to što je Maddison poznaо radove Ive Vinskoga i što se njima koristio pri svojim procjenama BDP za Jugoslaviju. Pritom je, zahvaljujući preciznijem računu kupovne snage BDP kojim se koristio pri svojim računima, dobivao nešto drugačije usporedne rezultate od onih do kojih su dolazili računi Vinskoga. Tako je Vinski godine 1978. (u knjizi *Kretanje društvenog proizvoda svijeta od 1910. do 1975. godine*) računao da je Jugoslavija (na teritoriju iz godine 1954.) imala godine 1910. sedminu (13,9%) BDP po stanovniku USA; godine 1938. imala je 14,9%, a 1975. čak 26,0%. Maddison razmatra te brojke kritički (osobito u vezi s američkim studijama, koje su kritizirale dinamiku industrijskoga razvitka kako ih je prikazivala jugoslavenska statistika), pa nalazi da je bruto proizvod po stanovniku Jugoslavije godine 1910. iznosio 21,3%, godine 1938. iznosio je 22,1%, a 1975. bio je 23,1% američkoga BDP po stanovniku. Maddison, koristeći se kritičkim pristupima jugoslavenskome računu BDP, smanjuje u nas izračunanu dinamiku napretka Jugoslavije i stavlja je na realniju osnovu. Uvjeren sam da su te novije Maddisonove procjene realnije od onih što su ih kreirali naši autori koji su bili pod utjecajem tadašnje službene statistike.

U svojoj studiji iz godine 2003. Maddison je, koristeći se podacima OECD, izračunavaо visinu bruto društvenoga proizvoda – ukupno i po stanovniku – za države nastale raspadom Jugoslavije. Prema njegovu se računu visina BDP po stanovniku ovako kretala

¹ Posebno na tome planu ističem Darona Acemoglua (Introduction to Modern Economic Growth, Princeton 2008) i knjigu D. Acemoglua i J. Robinsona: *Economic Origins of Dictatorship and Democracy* (Cambridge 2006), koji smatraju Maddisonove procjene za razdoblje prije 1820. kao „educated guesses“.

Republika	BDP po stanovniku (USD iz 1990.)		
	1990.	1995.	2001.
BiH	3.737	2.587	2.792
Hrvatska	7.351	5.818	6.802
Makedonija	3.905	2.954	3.154
Slovenija	11.404	11.341	13.843
Srbija-Crna Gora	5.249	2.417	2.497
Prosjek b. Jugoslavije	5.779	3.923	4.376

Godine 2001. Hrvatska je, po računu Maddisona, imala bruto domaći proizvod po stanovniku od 6.802 USD kupovne snage iz godine 1990., što je iznosilo 24,3% BDP po stanovniku USA (prema 31,7% u godini 1990.).

Ekonomska znanost – osobito makroekonomska povijest koju je stvorio doživjela je težak gubitak odlaskom Maddisona. Londonski Economist (u broju 8680 od 7. svibnja godine 2010.) napisao je da je „Maddison položio temelje za dalekosežne zaključke“. Navodi i kako je, na njegovim nalazima Robert Zoellick, predsjednik Svjetske banke, polazeći od Maddisonovih nalaza, proglasio da kraj „trećega svijeta“; s brzim razvitkom Azije, po njemu, nije „revolucija“, već *restauracija* nekadašnjega značenja Azije u svjetskome gospodarstvu.

Hrvatska gubi nestankom Maddisona velikoga prijatelja: kontaktirao je i dopisivao se s ekonomistima iz Hrvatske, tražeći odgovore na pitanja, koja su mu se postavljala analizom vremenskih serija na našem području. Bio je u stalnome kontaktu i s piscem ovih redaka. Bili smo vršnjaci (po godinama), a dijelili smo i zajedničko divljenje djelom Colin Clarka (moga mentora u Oxfordu), koji je po njemu bio neimar izgradnje usporedne analize.

Sa scene je otišao ekonomski povjesničar, koji je bio zaljubljen u brojeve: njegov će nestanak teško osjetiti svi, koji su se oduševljavali njegovim nalazima.

